

Nacionalni inštitut
za javno zdravje

STANJE NA PODROČJU PREPOVEDANIH DROG V SLOVENIJI

2
0
2
0

STANJE NA PODROČJU PREPOVEDANIH DROG V SLOVENIJI 2020

Urednice: Mateja Jandl, Andreja Drev, Ada Hočevar Grom, Andreja Belščak Čolakovič

Oblikovanje: Tajda Šter

Izdajatelj: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana

Besedilo ni lektorirano.

Leto izdaje: Ljubljana, 2021

Elektronski vir

Spletni naslov: <http://www.nijz.si/>

ISSN 2232-5751

KAZALO

1. POLITIKE NA PODROČJU DROG	4
2. ZAKONODAJNI OKVIR	6
3. DROGE.....	7
4. PREVENTIVA	11
5. ZDRAVLJENJE	13
6. ZDRAVSTVENE POSLEDICE, POVEZANE Z UPORABO DROG.....	16
7. ZAPOR	23
8. TRG S PREPOVEDANIMI DROGAMI	25
Viri in literatura.....	28
Kazalo tabel	30
Kazalo slik	30

1.

POLITIKE NA PODROČJU DROG

Strategija in akcijski načrt

Še vedno je v veljavi Resolucija o nacionalnem programu na področju prepovedanih drog¹, ki pokriva obdobje 2014–2020. Krovni cilj Nacionalnega programa Slovenije na področju drog za obdobje 2014–2020 je zmanjšati in omejiti škodo, ki jo za posameznika, družino in družbo predstavlja raba prepovedanih drog.

Vlada RS je 31. julija 2019 sprejela dvoletni akcijski načrt za obdobje 2019–2020².

Na področju tobaka je bila v letu 2019 pripravljena prva slovenska strategija, ki pokriva nadzor nad tobakom – poslana je bila v javno razpravo, ki se je zaključila 5. avgusta 2019. Strategija je trenutno v postopku medsektorskega usklajevanja in bo verjetno zajemala obdobje 2021–2030.

Javni izdatki na področju drog

Večina delovanja na področju proti prepovedanim drogam je v Sloveniji financirana iz državnega proračuna in Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Finančna sredstva se pridobivajo tudi iz različnih fundacij, prispevajo pa jih tudi slovenske občine, ki izvajalcem pomagajo pridobiti tudi ustrezne prostore za izvajanje programov.

V letu 2019 je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZEM) za programe na področju zasvojenosti s prepovedanimi drogami namenilo sredstva v višini 3.826.796,23 evrov (Tabela 1.1). MDDSZEM je tovrstne programe sofinanciralo v večinski meri, ostala sredstva so bila pridobljena iz drugih virov, kot so lokalne skupnosti (občine), Zavod za zdravstveno zavarovanje

Slovenije, članarine in prispevki uporabnikov, Fundacija za invalidske in humanitarne organizacije in drugo.

Ministrstvo za zdravje (MZ) je v letu 2019 za reševanje problematike drog namenilo 1.351.196,72 evrov.

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) je v letu 2019 za delovanje Centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog ter za zdravlila in vse materialne stroške v zvezi z nadomestnim zdravljenjem odvisnosti (substitucijskimi zdravili) namenil skupno 5.287.441,00 evrov. Dodatnih 159.349,00 evrov je ZZZS prispeval za nakup materiala za varno injiciranje drog, ki ga Nacionalni inštitut za javno zdravje, Območna enota Koper, posreduje v programe zmanjševanja škode na področju drog.

Urad Republike Slovenije za mladino (URSM) letno sofinancira programe organizacij na področju mladinskega dela, med njimi nekatere, ki izvajajo tudi preventivne programe pred različnimi oblikami zasvojenosti oziroma preprečitvijo tveganih vedenj zlorabe alkohola, tobaka in drog, vendar pa to preventivno delo ne pomeni pretežnega dela njihovega programa. V letu 2019 je bilo tovrstnih finančnih sredstev s strani URSM skupno 61.145,00 evrov.

Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij (FIHO) je za delovanje proti zasvojenostim oziroma za pomoč zasvojencem, ki se izvaja znotraj različnih humanitarnih organizacij, v letu 2019 namenila znesek v višini 320.492,01 evrov.

¹ Resolucija o Nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2014–2020 (Uradni list RS, št. 25/14)

² Akcijski načrt na področju prepovedanih drog za obdobje 2019–2020. [https://www.infodroga.si/wp-](https://www.infodroga.si/wp-content/uploads/2019/09/AKCIJSKI-NA%20C4%8CRT-NA-PODRO%20C4%8CJU-PREPOVEDANIH-DROG-ZA-OBDOBJE-2019-2020.pdf)

[content/uploads/2019/09/AKCIJSKI-NA%20C4%8CRT-NA-PODRO%20C4%8CJU-PREPOVEDANIH-DROG-ZA-OBDOBJE-2019-2020.pdf](https://www.infodroga.si/wp-content/uploads/2019/09/AKCIJSKI-NA%20C4%8CRT-NA-PODRO%20C4%8CJU-PREPOVEDANIH-DROG-ZA-OBDOBJE-2019-2020.pdf)

Tabela 1.1: Zbirni podatki porabljenih sredstev za področje drog v letu 2019

Financer	Znesek (€)
Občine	
Sofinanciranju programov na področju drog (137 občin od 212)	1.128.724,73
FIHO	
Programi na področju prepovedanih drog	320.492,01
Urad za mladino	
Programi organizacij na področju mladinskega dela	61.145,00
ZZZS	
Delovanje Centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog, vključno s stroški substitucijskih zdravil	5.287.441,00
ZZZS	
Nakup materiala za varno injiciranje drog	159.349,00
MZ	
Reševanje problematike drog	1.351.196,72
MDDSZEM	
Socialnovarstveni programi na področju prepovedanih drog	3.826.796,23
MNZ	
Izvajanje preiskovalnih ukrepov in materialno-tehnična oprema policije	623.808,33
Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana	
Delovanje Centra za zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog	2.553.962,00
Skupaj	15.312.915,02

Vir: Poročila financerjev

Od 212 slovenskih občin je podatke o sofinanciranju programov na področju drog tokrat posredovalo 137 občin. Skupno so v letu 2019 za izvajanje tovrstnih dejavnosti prispevale 1.128.724,73 evrov. Policija je v letu 2019 na področju preprečevanja ponudbe prepovedanih drog za svoje delo porabila skupno 623.808,33 evrov. Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana je za delovanje Centra za zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog v letu 2019 namenila 2.553.962,00 evrov.

Podatki o zneskih so bili pridobljeni od financerjev. Iz poročil nekaterih sofinancerjev je bilo razbrano, da sofinancirajo različne programe oziroma organizacije kot celoto in ni mogoče oceniti, koliko od teh sredstev se je znotraj organizacije namenilo izključno za aktivnosti na področju prepovedanih drog. Poleg tega so zgoraj navedeni podatki o financiranju pridobljeni samo iz dostopnih poročil, zato je skupni znesek okvirna ocena (povzeto po Belščak Čolaković 2020).

Ocenimo lahko, da je skupen znesek za reševanje problematike drog v Sloveniji v letu 2019 znašal

15.312.915,02 €.

2.

ZAKONODAJNI OKVIR

NOVOSTI NA PODROČJU ZAKONODAJE

Zakon o probaciji

Uprava za probacijo je organ v sestavi Ministrstva za pravosodje, ki izvršuje skupnostne sankcije in ukrepe oziroma probacijske naloge po Zakonu o probaciji. Uprava za probacijo je v letu 2020 obravnavala 3418 zadev, pri 245 osebah je bilo ocenjeno, da imajo težave, povezane z uživanjem nedovoljenih drog (povzeto po Svetin Jakopič 2020).

Zakon o probaciji, 17. julij 2017

Probacija si prizadeva za odvrčanje od kaznivih dejanj in s tem k doseganju nižje stopnje povratništva ter večji vključenosti oseb v skupnosti.

Uredba o razvrstitvi prepovedanih drog

S spremembami in dopolnitvami Uredbe o razvrstitvi prepovedanih drog (Uradni list RS 69/19) so bile na seznam prepovedanih drog dodane 4 nove snovi, od tega trije sintetični kanabinoidi in sintetični katinon.

Tobak

Zakon o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov je bil v Sloveniji sprejet v začetku leta 2017. Kot še zadnja dva ukrepa iz tega zakona sta stopila v veljavo enotna embalaža (1. januarja 2020) in prepoved značilnega okusa mentola (20. maja 2020).

Alkohol

V letu 2019 je eden od državnih svetnikov podal pobudo za spremembo ureditve omejevanja porabe alkohola in uporabe tobačnih izdelkov, ki bi omogočila prodajo oziroma ponudbo alkohola in uporabo tobačnih izdelkov na pripadajočih funkcionalnih zemljiščih objektov, kjer se opravlja dejavnost vzgoje in izobraževanja, in sicer v času izven pouka in rednega delovnega časa vzgojne oziroma izobraževalne ustanove. Ministrstvo za zdravje in Nacionalni inštitut za javno zdravje sta k predlogu sprememb podala negativno mnenje, pobuda ni dosegla zadostne podpore za nadaljnjo obravnavo.

Aprila 2020, v času epidemije virusa SARS-CoV-2, je Koalicije nevladnih organizacij s področja javnega zdravja podala pobudo za prepoved spletne prodaje in dostave alkoholnih pijač na dom za čas epidemije. Pobudo sta podprla Nacionalni inštitut za javno zdravje in Ministrstvo za zdravje (povzeto po Belščak Čolaković 2020).

3. DROGE

UPORABA DROG MED PREBIVALCI

SLOVENIJE

Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah 2018

Nacionalni inštitut za javno zdravje je v letu 2018 izvedel drugo Nacionalno raziskavo o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog med prebivalci Slovenije v starosti 15-64 let. Po podatkih raziskave je 21 % prebivalcev Slovenije že kdaj v življenju uporabilo katero izmed prepovedanih drog, najbolj razširjena prepovedana droga ostaja konoplja, ki jo je že kdaj v življenju uporabilo 20,7 % prebivalcev Slovenije. Ekstazi je že kdaj v življenju uporabilo 2,9 % prebivalcev Slovenije, kokain 2,6 % in amfetamin 2,3 % (Tabela 3.1).

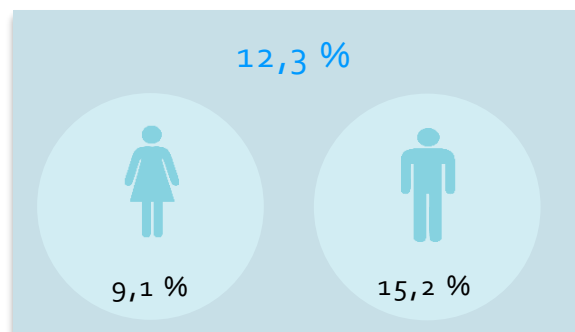
Tabela 3.1: Razširjenost uporabe prepovedanih drog med prebivalci Slovenije

Kazalnik	Moški (%)	Ženske (%)	Skupaj (%)	Ocena števila ljudi
Konoplja	24,7	16,5	20,7	280.700
Kokain	3,6	1,6	2,6	35.800
Ekstazi	3,6	2,2	2,9	39.500
LSD	2,9	1,4	2,2	29.200
Amfetamin	3,2	1,4	2,3	31.200
Heroin	0,7	0,2	0,5	6.300

Vir: NIJZ, Nacionalna raziskava o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog 2018

V zadnjem letu je konopljo je uporabilo 5,9 % prebivalcev Slovenije v starosti 15-64 let (7,8 % moških in 3,6 % žensk), med mladimi odraslimi v starosti 15-34 let pa 12,3 % (15,2 % moških in 9,1 % žensk) (Slika 3.1).

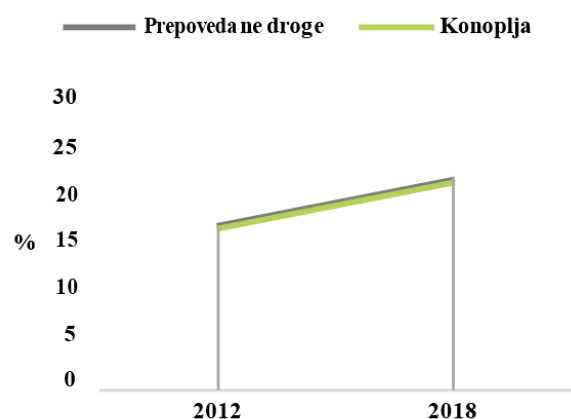
Slika 3.1: Razširjenost uporabe konoplje v zadnjem letu v starostni skupini 15-34 let

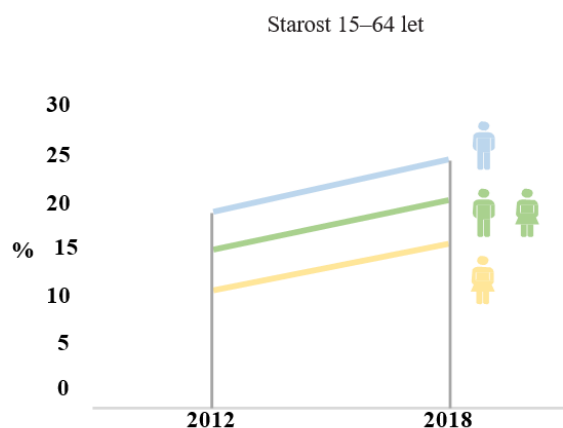

Vir: NIJZ, Nacionalna raziskava o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog 2018

Primerjava razširjenosti uporabe prepovedanih drog kadarkoli v življenju med prebivalci Slovenije v starosti 15-64 let med letoma 2012 in 2018 pokaže, da se je razširjenost uporabe prepovedanih drog zvišala, in sicer predvsem na račun konoplje (Slika 3.2) (povzeto po Drev in sod. 2020).

Slika 3.2: Primerjava razširjenosti uporabe prepovedanih drog in konoplje med prebivalci Slovenije v starosti 15-64 let med letoma 2012 in 2018 skupaj in primerjava razširjenosti konoplje skupaj in po spolu

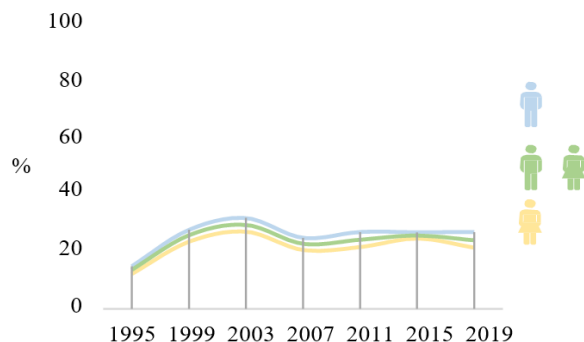
Vir: NIJZ, Nacionalna raziskava o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog 2018

UPORABA DROG V ŠOLSKI POPULACIJI

Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah 2019

Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa UKC Ljubljana je v letu 2019 izvedel Evropsko raziskavo o alkoholu in preostalih drogah (ESPAD 2019). Podatki za Slovenijo kažejo, da je 23,2 % anketiranih dijakov, starih 15 do 16 let, vsaj enkrat v življenju uporabilo konopljo, nekoliko več fantov (26 %) kot deklet (20,7 %). V zadnjih 12 mesecih je konopljo uporabil vsak peti anketiranec, v zadnjih 30 dneh pred raziskavo pa 11 % anketiranih dijakov. V obdobju od leta 2015 do 2019 se je uporaba konoplje vsaj enkrat v življenju med 15 do 16-letniki rahlo znižala, kar lahko pripišemo nižji uporabi med dekleti (Slika 3.3).

Slika 3.3: Uporaba konoplje vsaj enkrat v življenju po spolu in skupaj, 1995-2019, ESPAD

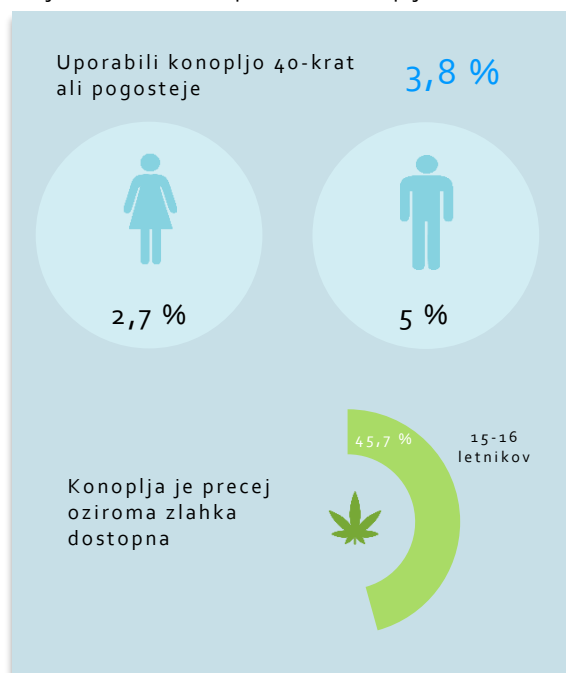

Vir: Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa UKC Ljubljana, ESPAD 2019

O uporabi konoplje 40-krat ali pogosteje v zadnjem letu pred raziskavo je poročalo 3,8 % anketiranih dijakov, 45,7 % dijakov je tudi ocenilo, da je konoplja precej oziroma zlahka dostopna (slika 3.4).

Po podatkih ESPAD raziskave so dijaki konopljo v najvišjih odstotkih uporabili v obliki posušenih listov in cvetov (18,8 %) in pomešano s tobakom (17,4 %), poleg tega pa še kot konopljinu olje (6,5 %) in konopljinu smolo (3,3 %).

Slika 3.4: Uporaba konoplje 40-krat ali pogosteje v zadnjem letu in dostopnost do konoplje

Vir: Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa UKC Ljubljana, ESPAD 2019

Primerjava z drugimi državami, ki sodelujejo v ESPAD raziskavi, pokaže, da se Slovenija po uporabi konoplje uvršča precej nad ESPAD povprečje, in sicer je raba konoplje vsaj enkrat v življenju v teh državah v letu 2019 v povprečju znašala 16 %; 18 % med fanti in 13 % med dekleti. Uporaba konoplje v zadnjem letu je v raziskavi sodelujočih državah v povprečju znašala 13 %, uporaba konoplje v zadnjih 30 dneh pa v povprečju 7 % (povzeto po Urdih Lazar 2020).

Uporaba novih psihoaktivnih snovi med študenti

Fakulteta za farmacijo Univerze v Ljubljani je v letu 2019 izvedla spletno anketo o uporabi psihoaktivnih snovi med študenti slovenskih univerz. Podatki raziskave so pokazali, da je v povprečju 4,7 % anketiranih poznalo sintetične kanabinoide, 9,3 % anketiranih je poznalo sintetične katinone, druge NPS pa 7 % anketiranih. V povprečju je 0,6 % anketiranih tudi uporabilo, katero izmed teh snovi. Najbolj poznan sintetični kanabinoid je AM-2210, med katinoni je najbolj prepoznaven 3-MMC, med drugimi NPS pa ketamin. Tako kanabinoide kot katinone so anketirani najpogosteje dobili ali kupili od prijatelja, pogosto so jih dobili tudi na zabavi. Obdobje prve uporabe teh snovi sega od 13. do 25. leta. Svoje znanje o sintetičnih kanabinoidih in katinonih anketirani ocenjujejo kot zelo slabo (povzeto po Kepe in Sollner Dolenc 2020).

UPORABA DROG V CILJNIH SKUPINAH

Raziskava o vsebnosti drog v odpadnih vodah

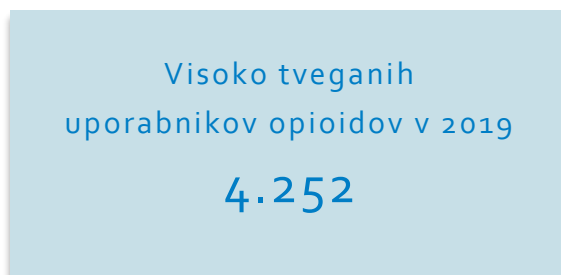
V letu 2019 je šest občin, in sicer Ljubljana, Velenje, Koper, Maribor, Novo mesto in Domžale-Kamnik sodelovalo v raziskavi o vsebnosti stimulativnih drog (kokaina, MDMA, amfetamina in metamfetamina) v odpadnih vodah, ki jo je izvedel Inštitut Jožefa Stefana. Analiza vzorcev je pokazala prisotnost vseh stimulativnih drog. Poraba je bila najvišja za kokain, in sicer v vseh šestih občinah, najvišja pa je bila v Kopru. V primerjavi z drugimi evropskimi mesti se slovenski rezultati o porabi kokaina uvrščajo v zgornjo polovico, rezultati za druge stimulativne droge pa v spodnjo polovico lestvice. Izjema so podatki za uporabo amfetamina in ekstazija v Velenju in Ljubljani, ki se uvrščajo na sredino lestvice v primerjavi z drugimi evropskimi mesti (povzeto po Verovšek in sod. 2020).

Anketa o uporabi drog med uporabniki programov zmanjševanja škode zaradi drog

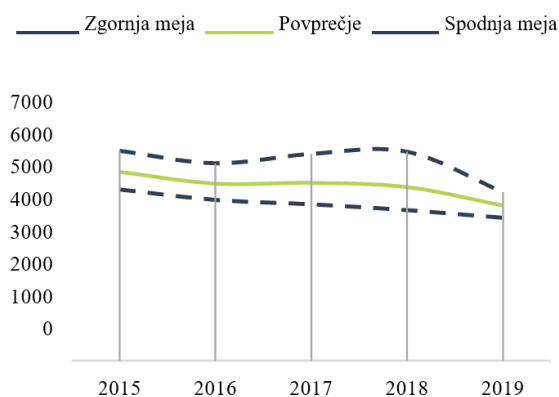
V Anketi o uporabi drog med uporabniki programov zmanjševanja škode 2019 je 80 % anketiranih navedlo, da so v zadnjem letu uporabljali substitucijska zdravila, 57,7 % pa heroin. Konopljo je uporabljajo 68,9 % anketiranih, kokain 63,6 %, hipnotike in pomirjevala je uporabljalo 67,2 % anketiranih, ekstazi 24,5 % anketiranih in amfetamine 22,9 % anketiranih. Injiciranje je še vedno prevladujoč način uporabe drog med uporabniki programov zmanjševanja škode (povzeto po Kvaternik in Žerjal 2020).

Ocena razširjenosti visoko tvegane uporabe opioidov

V letu 2019 je bilo v Sloveniji 4.252 visoko tveganih uporabnikov opioidov, kar predstavlja 2,2 uporabnika na 1000 prebivalcev v starostni skupini 15–64 let. Razširjenost visoko tvegane uporabe opioidov je v zadnjih letih stabilna (slika 3.5) (povzeto po Kvaternik in Rostohar 2020).

Slika 3.5: Ocena števila visoko tveganih uporabnikov opioidov, 2015–2019

Vir: NIJZ

Raziskava o spremembah značilnosti uporabe drog in na trgu drog v času epidemije COVID

Združenje DrogArt je v prvem valu epidemije COVID-19 izvedlo spletno anketo, s katero so želeli ugotoviti spremembe v značilnostih uporabe drog med osebami, ki so uporabljale droge v času pred in med epidemijo COVID-19 v Sloveniji. Najpogosteje uporabljene droge v letu 2020 pred epidemijo so bile alkohol (91 %), marihuana (75,3 %) in MDMA (41,9 %). Uporaba prepovedanih drog in alkohola se je v času epidemije zmanjšala. V času epidemije so bile najpogosteje uporabljene droge alkohol (74,3

%), marihuana (60,3 %) in kokain (18,8 %). Najmanj sta upadli uporaba alkohola in marihuane, najbolj pa sta upadli uporabi MDMA in GHB/GBL. Največji del anketirancev ni opazil sprememb na trgu drog med epidemijo, o povišanju cene drog je poročala desetina uporabnikov. Četrtnina anketirancev je med spremembami, ki jih je opazila na trgu drog med epidemijo, navedla manjše število preprodajalcev in pomanjkanje določenih drog na trgu (povzeto po Sande in sod. 2020).

4.

PREVENTIVA

Politike

Komisija Vlade RS je maja 2019 na svoji 14. seji sprejela sklep, s katerim je Ministrstvu za zdravje naložila, da oblikuje medresorsko delovno skupino za razvoj celovitega modela preprečevanja uporabe prepovedanih drog.

Univerzalna preventiva

Med programe, ki naslavljajo krepitev zdravja in zdravih življenjskih veščin, se uvrščata Vzgoja za zdravje in Zdrave šole. V okviru programa Vzgoja za zdravje so izvajalke zdravstvene vzgoje v šolskem letu 2018/2019 izvedle delavnice v 94,4 % vseh šolskih oddelkov. Delavnica o zasvojenosti, namenjena učencem 5. razreda, je bila izvedena v 95,2 % oddelkov. Zdravstvena vzgoja se izvaja tudi med srednješolci. V šolskem letu 2019 so izvajalke izvedle 179 delavnic s področja psihoaktivnih snovi in zasvojenosti, ki so zajemale 40,6 % srednješolskih oddelkov. Leta 2019 so se izvajalke zdravstvene vzgoje povezale z vsemi trinajstimi organizacijami, ki trenutno izvajajo projektno učenje za mlade (PUMO-O). Skupaj je bilo izvedenih sedemdeset različnih delavnic, najpogosteje s področij duševnega zdravja, telesne dejavnosti in prehrane ter zasvojenosti.

Slovenska mreža zdravih šol je v šolskem letu 2019/20 svojim programom dodala dve vsebini, in sicer izobraževanje v realnem in digitalnem svetu in kako lahko šola pristopa pri zasvojenosti s psihoaktivnimi snovmi. V prvi polovici šolskega leta 2019/2020 je bilo dvakrat izvedeno nacionalno izobraževanje Vzgoja in izobraževanje v realnem in digitalnem svetu, ki se ga je udeležilo približno 450 pedagoških in zdravstvenih delavcev. Izvedeno je

bilo tudi devet regijskih srečanja Kako lahko šola pristopa pri zasvojenosti s psihoaktivnimi snovmi za skupaj 558 udeležencev.

V letu 2019 se je nadaljevalo tudi izvajanje programa To sem jaz. Program je izvajalo 131 pedagoških delavcev na 85 osnovnih in srednjih šolah. Strokovnjaki svetovalnega centra na spletnem mestu (www.tosemjaz.net) pa so odgovorili na 2164 vprašanj mladih o dilemah in pritiskih odraščanja. Mednarodni strokovnjaki so leta 2019 program opisali kot primer dobre prakse v študijah primerov – Evropska pobuda za poročanje o zdravstvenem stanju pri SZO³.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je leta 2019 v okviru programa Neverjetna leta sofinanciralo dva inštituta, ki sodelujeta pri izobraževanju staršev. Tečaja se je udeležilo 57 otrok, dva mladostnika in 48 staršev.

Med programe, ki so osredotočeni na preprečevanje uporabe psihoaktivnih snovi, se uvrščajo Izštekan in Effekt, ki ju izvaja Inštitut Utrip, ter program Martin Krpan Mladinske zveze Brez izgovora. V program Izštekan je bilo v šolskem letu 2019/2020 vključenih približno 1.800 učencev iz 37 osnovnih šol, v program Effekt pa 14 osnovnih in 6 srednjih šol. Mladinska zveza Brez izgovora je v letu 2019 vrednotila program Martin Krpan, ki vključuje učenje socialnih in življenjskih veščin, sicer pa je v šolah izvajala tudi delavnice preprečevanja zlorabe tobaka in alkohola ter delavnico o konoplji (povzeto po Drev in sod. 2020).

Selektivna preventiva

V Program učenja za mlajše odrasle (PUM-O), ki je namenjen mladim, ki so predčasno opustili šolanje

³ <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/social-determinants/publications/2019/case-studies-the-who-european-health-equity-status-report-initiative-2019>

in traja 10 mesecev, se je v letu 2019 vključilo približno 570 oseb. V sklopu delovanja z otroki s socialnimi, vedenjskimi ali učnimi težavami, otroki iz odvisniških družin, in tistimi, ki želijo aktivno preživeti prosti čas, je v Sloveniji v letu 2019 delovalo 23 programov za otroke in mladostnike.

V svetovalne in dnevne centre je bilo vključenih 4.194 uporabnikov, v programu telefonskega svetovanja so izvedli 31.250 telefonskih pogovorov in elektronskih storitev. Med te programe sodijo dnevni center Sonček Ilirska Bistrica, dnevni center za mlade in družine Škrlovec, dnevni center društva Žarek Jesenice in skupnostni program za mlade Centra za socialno delo Ljubljana Moste-Polje.

Z namenom izboljšanja socialne vključenosti Romov so v letu 2019 delovali program Dnevnega centra Kher šu beši, ki ga izvaja CSD Trebnje, program Dnevnega centra za romske otroke, ki ga izvaja Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, program Z roko v roki pod okriljem Društva Mozaik v mestni občini Ljubljana in program Zelena in zdrava socialna vključenost Romov, ki ga izvaja Raziskovalno-izobraževalni center Graščina Rakičan v Murski soboti. Ciljna skupina teh programov so romski otroci in mladostniki, njihovi starši ali stari starši. Programi so v letu 2019 vključevali 460 uporabnikov, od tega 336 uporabnikov, mlajših od 18 let.

Za mladostnike s težavami v odraščanju je bilo v letu 2019 na voljo 9 vzgojnih zavodov, v katere je bilo v šolskem letu 2019/20 vključenih 458 otrok. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je v letu 2019 sofinanciralo tudi 11 izvajalcev vsebin centrov za družine, v katere je bilo vključenih 2710 otrok in 1076 mladostnikov.

V letu 2019 sta delovala tudi programa Žarek upanja in Krepitev družin. Prvi je namenjen družinam s težavami zaradi alkohola oziroma

drugih drog in je v letu 2019 vključeval 762 odraslih in 69 otrok, drugi pa krepitvi veččin in zaščitnih dejavnikov v družini, v obdobju 2019-2020 je bil izveden v petih regijah.

Največ preventivnega delovanja v nočnem življenju opravi Združenje DrogArt, v času pandemije COVID-19 je svoje delovanje preselil na splet. Center za preprečevanje odvisnosti NIJZ, Območna enota Maribor, izvaja program kratke zgodnje intervencije za mladostnike in mlade, pri katerih se je zaznala uporaba alkohola ali drugih drog. V letu 2019 so izvedli krajšo intervencijo po programu s 162 dijaki (povzeto po Drev in sod. 2020).

Zagotavljanje kakovosti na področju preventive

V letu 2020 je Nacionalni inštitut za javno zdravje je izdal publikacijo Merila za vrednotenje intervencij na področju javnega zdravja z namenom prepoznavanja in izbire dobrih praks, Inštitut Utrip pa je pripravil slovenski prevod Mednarodnih preventivnih standardov na področju uporabe drog, ki jih sicer izdaja Urad združenih narodov za droge in kriminal.

Konferenca v mesecu preprečevanja zasvojenosti

Nacionalni inštitut za javno zdravje je v sodelovanju z Ministrstvom za zdravje, Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport v novembru, mesecu preprečevanja zasvojenosti, organiziral 13. nacionalno konferenco z naslovom »Zgodnje izkušnje in pot v odraslost«. Osrednja tema konference so bile zgodnje izkušnje v otroštvu kot dejavnik tveganja, ki lahko kasneje v odraslosti vplivajo na različne izide, med drugimi tudi na razvoj zasvojenosti (povzeto po Hočevar Grom in sod. 2020).

5.

ZDRAVLJENJE

Nadomestno zdravljenje v Centrih za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog

V letu 2019 je bilo v nadomestno zdravljenje, ki se izvaja v mreži Centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog in v Centru za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog Psihiatrične klinike Ljubljana, vključenih 3133 uporabnikov. Od tega je 1825 uporabnikov prejelo metadon, 1056 uporabnikov je prejelo buprenorfin, 302 SR morfin in 116 uporabnikov je prejelo kombinacijo buprenorfina in naloksona.

Podatki, pridobljeni z vprašalnikom povpraševanje po zdravljenju (TDI)

V Centrih za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog in v Centru za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog Psihiatrične klinike Ljubljana se zbirajo tudi podatki o vstopih in vključenosti v zdravljenje, in sicer z vprašalnikom povpraševanje po zdravljenju (TDI).

Prvi ali ponovni vstopi v program zdravljenja

V letu 2019 je po podatkih, zbranih s pomočjo vprašalnika povpraševanje po zdravljenju (TDI), v program zdravljenja vstopilo prvič ali ponovno 186 oseb. Od tega je 148 oseb (79,6 %) v program vstopilo prvič ali ponovno zaradi težav z opiodi, 9 oseb (4,8 %) je kot razlog vstopa v program navedlo težave s kokainom, 18 oseb (9,7 %) težave s konopljo, 2 osebi (1,1 %) sta kot vzrok za vstop v program navedli težave s hipnotiki in sedativi, 5 oseb (2,7 %) težave z drugimi stimulansi, 2 osebi (1,1 %) druge droge, 1 oseba (0,5 %) težave s halucinogeni in 1 oseba (0,5%) s hlapljivimi snovmi.

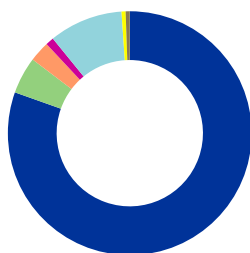
Prvi vstopi v program zdravljenja

Med uporabniki, ki so prvič vstopili v program zdravljenja (51 oseb), jih je 31 (60,8 %) kot vzrok za vstop navedlo težave z opiodi, 14 oseb (27,5 %) je navedlo težave s konopljo, 2 osebi (3,9 %) sta navedli težave s kokainom, 3 osebe (5,9 %) težave z drugimi stimulansi in 1 oseba (2 %) s hlapljivimi snovmi (Slika 5.1).

Slika 5.1: Odstotek uporabnikov, ki so vstopili v program zdravljenja, po glavni drogi, 2019

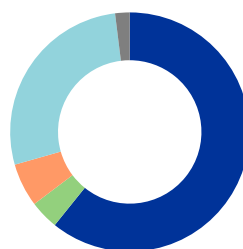
Vstopili v program zdravljenja prvič ali ponovno

- Opioidi
- Konoplja
- Kokain
- Stimulansi
- Hipnotiki in sedativi
- Halucinogeni
- Hlapljive snovi

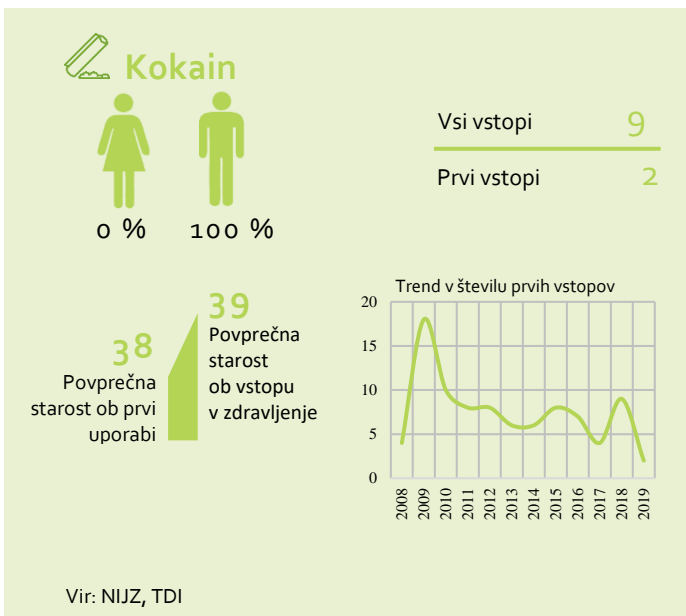
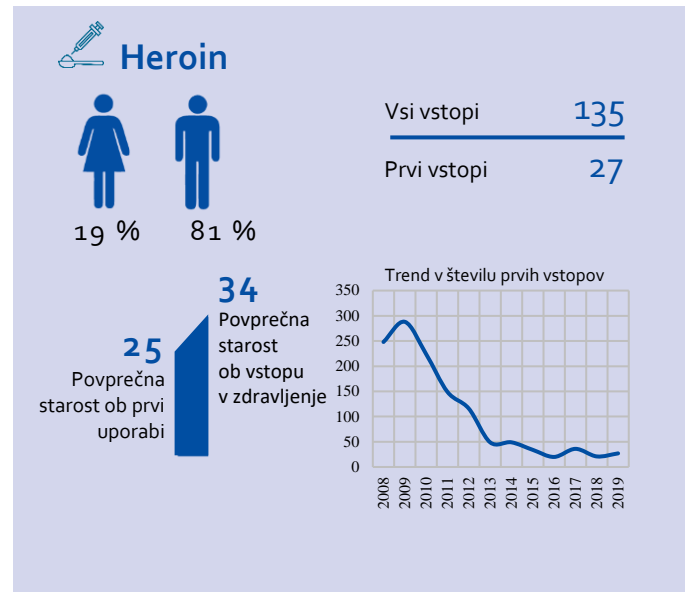
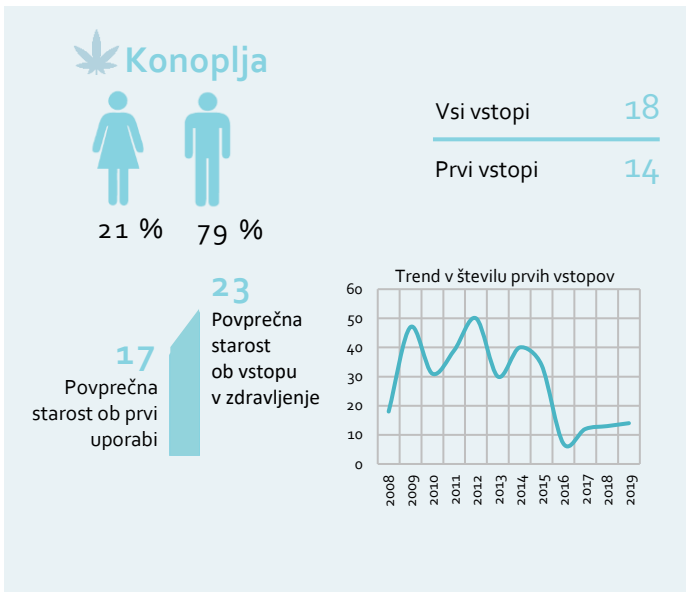
Vstopili v program zdravljenja prvič

- Opioidi
- Konoplja
- Kokain
- Stimulansi
- Hlapne snovi

Vir: NIJZ, ST 24

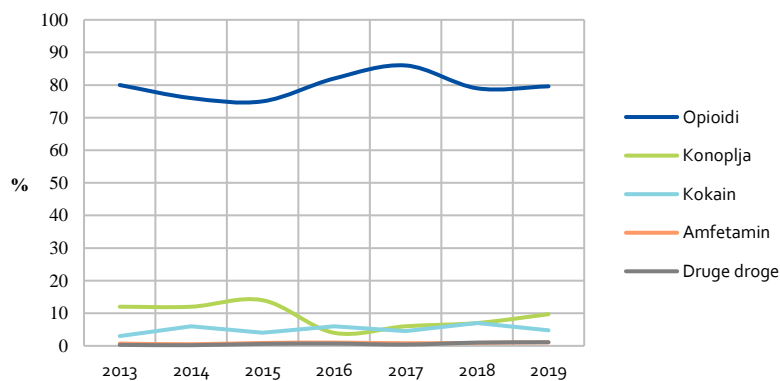
Slika 5.2: Značilnosti uporabnikov prepovedanih drog, ki prvič vstopajo v zdravljenje, 2019

Trend

Med uporabniki, ki so prvič ali ponovno vstopili v program zdravljenja v CPZOPD, je še vedno najvišji odstotek tistih, ki so kot vzrok za iskanje pomoči navedli težave z opiodi, čeprav se od leta 2017 naprej ta odstotek znižuje. Po letu 2017 se ponovno zvišuje odstotek tistih, ki v program zdravljenja vstopajo zaradi težav s konopljo (slika 5.3).

Slika 5.3: Odstotek uporabnikov, ki prvič ali ponovno vstopajo v program zdravljenja, po glavni drogi, 2013–2019

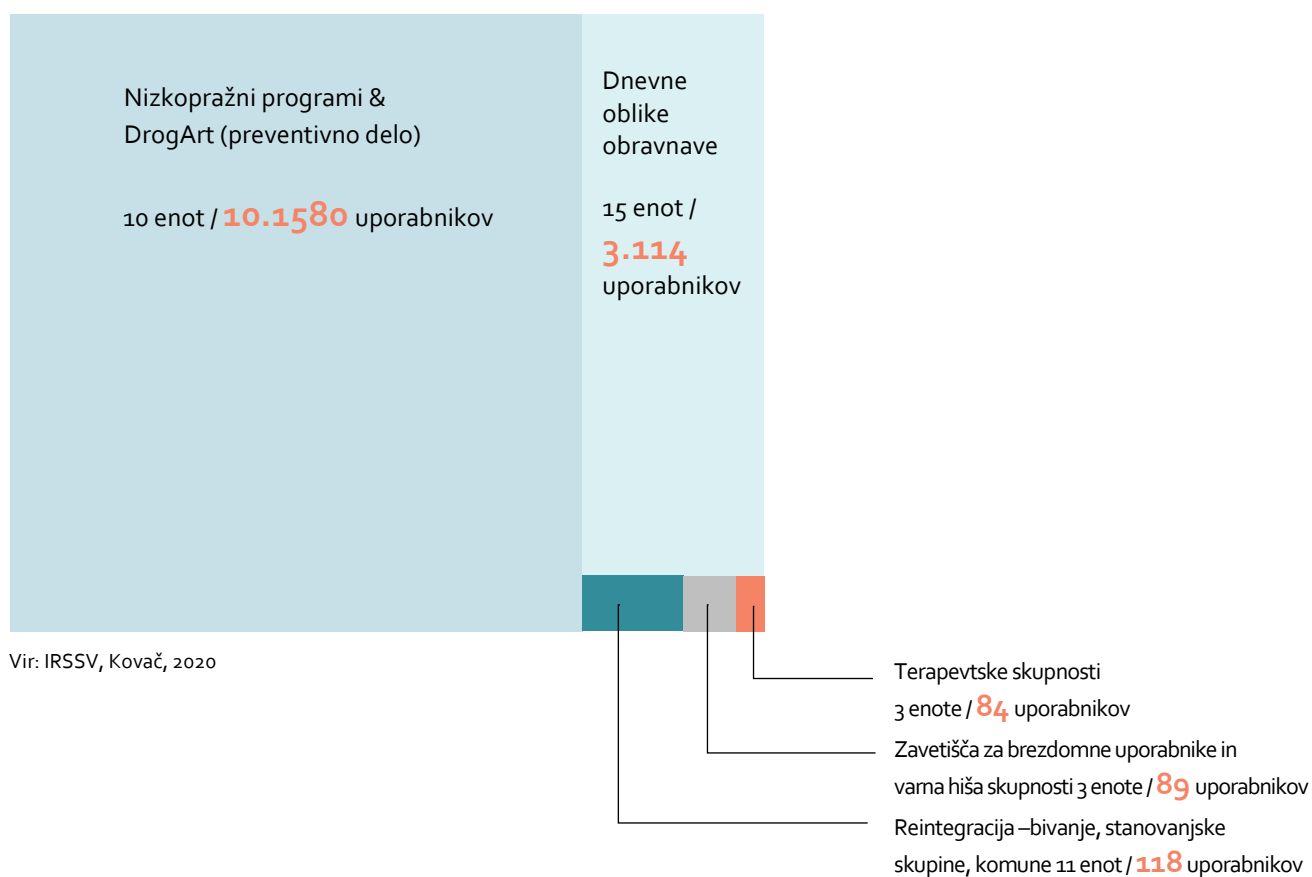

Vir: NIJZ, TDI

Socialnovarstveni programi NVO v sliki

Socialnovarstveni programi NVO, namenjeni uporabnikom prepovedanih drog

Slika 5.4: Socialnovarstveni programi NVO: število enot in število uporabnikov, 2019

6.

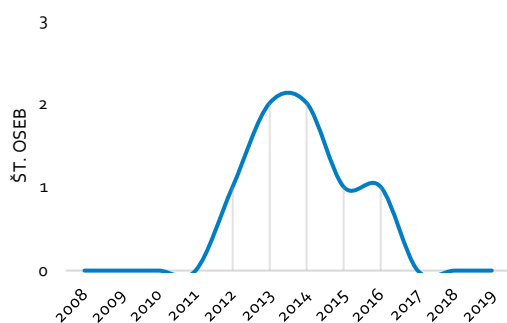
ZDRAVSTVENE POSLEDICE, POVEZANE Z UPORABO DROG

Z drogami povezane nalezljive bolezni

Epidemiološko spremljanje nalezljivih bolezni, povezanih z uporabo prepovedanih drog, temelji na zakonsko obvezni prijavi primerov okužb in vključuje okužbe z virusom HIV, virusom hepatitisa B (HBV) in virusom hepatitisa C (HCV) (povzeto po Klavs in sod. 2018). Razen za okužbe z virusom HIV, najpogosteje nimamo podatka o načinu prenosa, zato med prijavljenimi primeri ne moremo oceniti deležev okužb s HBV in HCV, povezanih z injiciranjem nedovoljenih drog.

Podatki kažejo, da število novih primerov okužbe s HIV med slovenskimi injicirajočimi uporabniki drog (IUD) ostaja nizko, saj od leta 2017 do leta 2019 ni bilo prijavljene nobene okužbe s HIV (Slika 6.1).

Slika 6.1: Število novo odkritih oseb okuženih z virusom

Vir: Klavs in sod. 2020

Spremljamo tudi prevalenco okužb s HIV, HBV in HCV med prostovoljno zaupno testiranimi IUD, ki so vključeni v programe zdravljenja v nacionalni mreži centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog (CPZOPD). Pri interpretaciji teh podatkov je potrebno upoštevati več omejitev. Število IUD, ki so prvič ali ponovno

vstopili v program zdravljenja je relativno nizko in za številne nimamo podatkov o testiranju na označevalce okužb, tako da je lahko resnični delež okuženih med njimi podcenjen ali precenjen. Poleg tega ocene prevalence temeljilo na rezultatih testiranja, ki so lahko bila opravljena tudi več let pred prvim ali ponovnim vstopom v zdravljenje v posameznem letu.

Pri opredelitvi prepoznanih okužb s HIV smo upoštevali rezultate presejalnih in/ali potrditvenih testov na protitelesa proti HIV (anti-HIV). Med IUD, ki so vstopili v program v letu 2019, so bili rezultati predhodnih testiranja znani za 39 oseb, med katerimi ni bilo nobene pozitivne.

Pri opredelitvi prepoznanih akutnih ali kroničnih okužb s HBV smo upoštevali rezultate testov na protitelesa proti HBVc (anti-HBc). Med IUD, ki so vstopili v program v letu 2019, so bili rezultati predhodnih testiranja znani za 12 oseb, med katerimi sta bila dva pozitivna na okužbo s HBV. Najvišji delež IUD z diagnosticirano akutno ali kronično okužbo s HBV v zadnjih petih letih je bil med IUD, ki so vstopili v program leta 2019 in sicer 17%.

Pri opredelitvi prepoznanih okužb s HCV smo upoštevali rezultate presejalnega in/ali potrditvenega testa na protitelesa proti HCV (anti-HCV). Med IUD, ki so vstopili v program v letu 2019, so bili rezultati predhodnih testiranja znani za 39 oseb, med katerimi je bilo 6 pozitivnih. V zadnjih petih letih so se ocene deležev IUD z diagnosticirano okužbo s HCV gibale od najnižje, 15%, med IUD, ki so vstopili v program leta 2019, do

najvišje 48,1%, med IUD, ki so vstopili v program leta 2016.

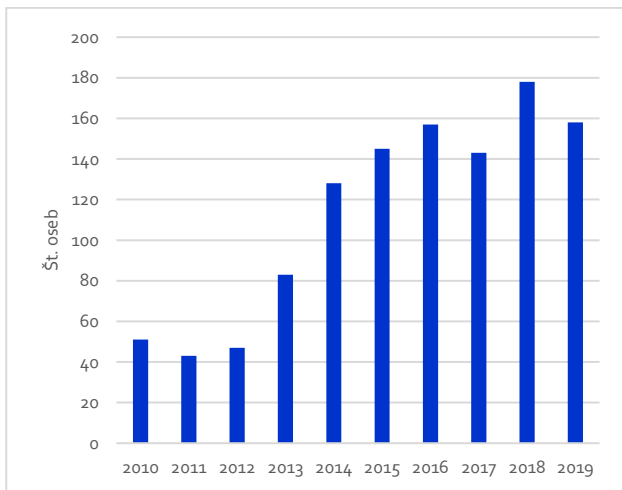
Na podlagi rezultatov epidemiološkega spremljanja ocenjujemo, da se prevalenca

Zastrupitve s prepovedanimi drogami

Prikazani so podatki o obravnavah odraslih bolnikov, ki so bili pregledani in zdravljeni zaradi zastrupitev s prepovedanimi drogami v UKC Ljubljana, ki je sekundarna bolnišnica za ljubljansko območje z okoli 600.000 prebivalci.

Podatki zadnjih let kažejo splošen trend naraščanja števila obravnav zaradi zastrupitev s prepovedanimi drogami. V letu 2019 je bilo obravnavanih 158 oseb, kar je za 20 obravnav manj kot preteklo leto (Slika 6.2), kar pomeni da je bilo od vseh urgentno pregledanih oseb v internističnih ambulantah v Ljubljani v tem letu 0,66% pregledanih zaradi zastrupitve s prepovedanimi drogami.

Slika 6.2: Število obravnavanih bolnikov zaradi zastrupitev s prepovedanimi drogami v UKC Ljubljana, 2010–2019

Vir: UKC Ljubljana, Interna klinika, Center za klinično toksikologijo in farmakologijo

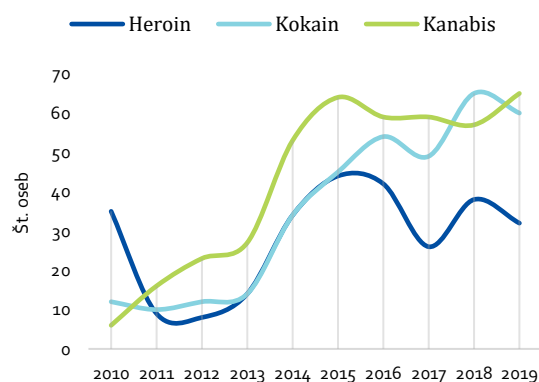
Med leti 2011 in 2017 in tudi v letu 2019 je bila najpogostejša prepovedana droga, ki so jo odkrili pri odraslih osebah zastrupljenih z drogami v Ljubljani kanabis, le v letu 2018 so jo po številu obravnav prehiteli zastrupitve s kokainom.

nalezljivih bolezni povezanih z uporabo prepovedanih drog v zadnjih nekaj letih ni bistveno spreminjala (povzeto po Klavs in sod. 2020).

V letu 2015 so zdravili 64 uživalcev indijske konoplje, v letih 2016 - 2018 pa se je naraščanje števila zastrupitev s THC ustalilo na okoli 60 bolnikov letno. Leta 2019 je število obravnav ponovno naraslo na 65 uživalcev konoplje (Slika 6.3).

Število obravnav zaradi zastrupitev s kokainom je začelo strmo naraščati že po letu 2013. Leta 2016 je bilo obravnavanih 54 bolnikov, leta 2018 pa že 65, kar je največ zastrupitev s kokainom do sedaj. V letu 2019 je bilo obravnavanih 60 zastrupitev s kokainom, kar kaže na to, da ostaja število zastrupitev s kokainom še vedno zelo visoko. Število zastrupitev s heroinom je po letu 2010 sicer kazalo trend upadanja, vendar je v letu 2012 začelo ponovno naraščati. Leta 2019 je bilo zaradi zastrupitve s heroinom obravnavanih 32 oseb, kar je za 6 manj kot preteklo leto (Slika 6.3).

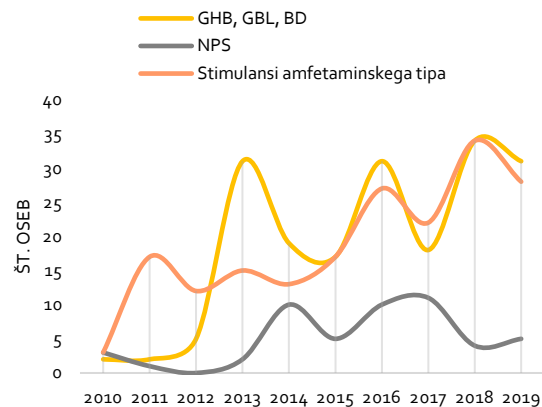
Slika 6.3: Število obravnavanih bolnikov zaradi zastrupitev s heroinom, kokainom in kanabisom v UKC Ljubljana, 2010 - 2019

Vir: UKC Ljubljana, Interna klinika, Center za klinično toksikologijo in farmakologijo

V letu 2019 je bilo število zastrupitev z gama hidrosibutiratom (GHB) in gama butirolaktonom podobno kot prejšnje leto ter v letih 2013 in 2016, ko je bilo teh zastrupitev največ. V letu 2019 so ugotovili 3 zastrupitve z GBL. Število zastrupitev s »klasičnimi« stimulansi amfetaminskega tipa, kamor spadajo amfetamini, metamfetamin in MDMA (ekstazi) ter podobni fenetilamini, je v letu 2019 le nekoliko upadlo glede na leto 2018, ko je bilo najvišje do sedaj. V letu 2019 so zabeležili le 5 zastrupitev z novjšimi psihoaktivnimi snovmi (NPS). Med NPS so prevladovali sintetični katinoni, predvsem 3-mmc (Slika 6.4) (povzeto po Brvar 2020).

Slika 6.4: Število obravnavanih bolnikov zaradi zastrupitev z GHB, GBL, BD, stimulansi amfetaminskega tipa in NPS v UKC Ljubljana, 2010 - 2019

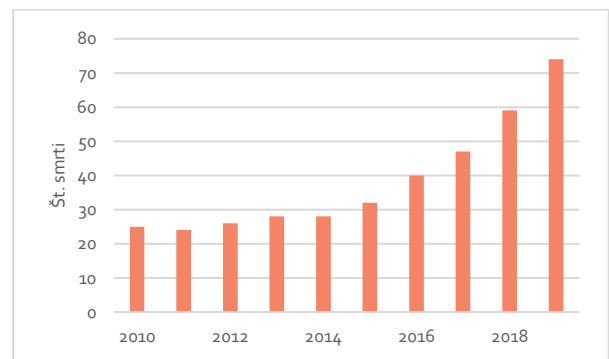

Vir: UKC Ljubljana, Interna klinika, Center za klinično toksikologijo in farmakologijo

Smrti, povezane z uporabo drog

Smrti, ki so povezane z uporabo drog, spremljamo skladno s priporočili EMCDDA in sicer neposredne smrti, to so smrti zaradi neposrednega delovanja prepovedanih drog v telesu (namerne zastrupitve oz. predoziranja, nenamerne zastrupitve ter smrti, kjer namena nismo ugotovili oz. potrdili) ter posredne smrti, kjer je bilo delovanje drog pridružen vzrok smrti.

Slika 6.5: Število smrti, povezanih z uporabo drog, 2010 - 2019

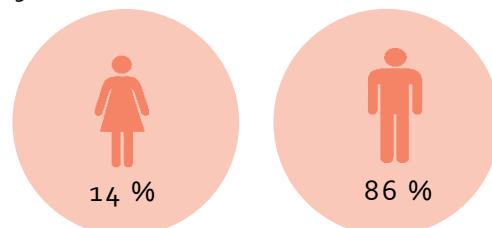
Vir: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Zdravniško poročilo o umrli osebi – NIJZ 46

V letu 2019 smo v Sloveniji zabeležili 74 smrti zaradi neposrednega delovanja prepovedanih drog, kar vključuje namerne zastrupitve (samomor), nenamerne zastrupitve (predoziranja) in predoziranja brez ugotovljenega namena. Glede na predhodno leto se je število umrlih povečalo za 15 oseb. 86% smrti je bilo toksikološko potrjenih.

Med umrli je bilo 64 moških in 10 žensk (Slika 6.6).

Od leta 2015 beležimo stalen trend naraščanja števila umrlih zaradi prepovedanih drog (Slika 6.5). Večina smrti se je, tako kot v prejšnjih letih, zgodila v domačem okolju.

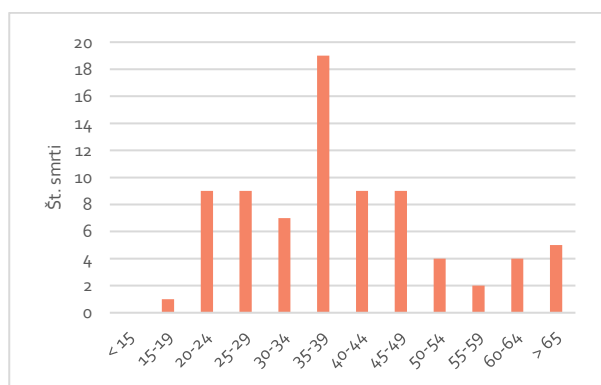
Slika 6.6: Delež umrlih zaradi uporabe drog po spolu, 2019

Vir: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Zdravniško poročilo o umrli osebi – NIJZ 46

Spremljanje podatkov v obdobju zadnjih desetih let kaže, da umrli zaradi uporabe drog umirajo vse starejši. Povprečna starost moških v letu 2019 je bila 39,4 let in žensk 55,2 let. Povprečna starost moških se je glede na preteklo leto znižala za dobri dve leti in pol, pri ženskah pa se je povprečna starost povišala za dobrih 6 let. Največ umrlih je bilo starih od 35 do 39 let (Slika 6.7).

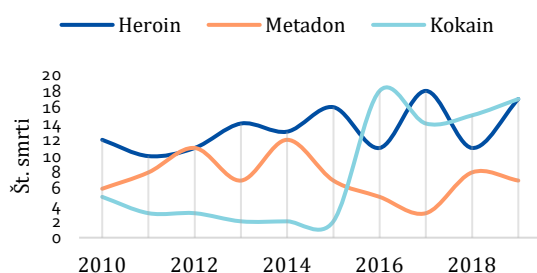
Slika 6.7: Delež umrlih po starostnih skupinah, 2019

Vir: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Zdravniško poročilo o umrli osebi – NIJZ 46

Toksikološke analize so pokazale, da je v letu 2019 večino smrti povzročila zastrupitev s kokainom (17) in heroinom (17). Število zastrupitev s kokainom je strmo naraslo leta 2016, ko smo beležili kar 18 smrti zaradi zastrupitve s kokainom in ostaja eden izmed vodilnih vzrokov umrljivosti tudi v letu 2019. Zaradi metadona je v letu 2019 umrlo 7 oseb (Slika 6.8).

Slika 6.8: Smrti, povezane z uporabo najpogostejših drog, 2010 – 2019

Vir: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Zdravniško poročilo o umrli osebi – NIJZ 46

Po tem, ko smo v letu 2017 v Sloveniji prvič beležili povečalo število smrti zaradi sintetičnih opioidnih analgetikov (7 smrti), se je število teh smrti v letu 2018 povečalo kar na 15, v letu 2019 pa je bilo teh smrti 9.

Pri dobri tretjini umrlih je bila smrt posledica nenamerne zastrupitve (26), tretjina zastrupitev (23) je bila namernih zastrupitev (samomor), pri 19 primerih je bila kot vzrok smrti navedena odvisnost, pri 6 pa ni bilo ugotovljeno, ali je bila zastrupitev namerna ali nenamerna. Večina smrti je bila posledica zastrupitve z več drogami, oz. drogami v kombinaciji z alkoholom in/ali sedativno-hipnotičnimi zdravili, predvsem benzodiazepini. Od 23 smrti, ki so bile opredeljene kot namerne samozastrupitve (samomori), so bili v 7 primerih samomorov ugotovljeni drugi sintetični narkotiki, pri sedmih kokain, štirih metadon, treh heroin in dveh psihostimulansi (povzeto po Jandl 2020).

Programi zmanjševanja škode

Slovenija je relativno dobro pokrita s programi zmanjševanja škode na področju drog, ki potekajo v obliki dnevnihi centrov, mobilnih enot in terenskega dela. Program zamenjave sterilnega pribora za injiciranje je osnovni program za vse druge pristope v okviru zmanjševanja škode, saj je dostop do sterilnega pribora pomemben zaradi preprečevanja okužb z nalezljivimi boleznimi in zaradi boljšega dostopa do skrite populacije IUD. V regijah brez dnevnihi centrov se izmenjave sterilnih injekcijskih kompletov izvajajo s terenskim delom z mobilno enoto (Goriška regija, del osrednje slovenske regije, del severovzhodne Slovenije, deli Koroške regije). Čeprav mobilne enote pokrivajo večino ozemlja Slovenije in tam izmenjujejo sterilno opremo, pa ne zadovoljujejo vseh potreb uporabnikov, ki potrebujejo neprekinjeno zdravljenje in vsakodnevne stike s službami. Strokovnjaki in uporabniki programov zmanjševanja škode že več let opozarjajo na potrebo po odprtju dnevnihi centrov na severovzhodu in jugovzhodu Slovenije.

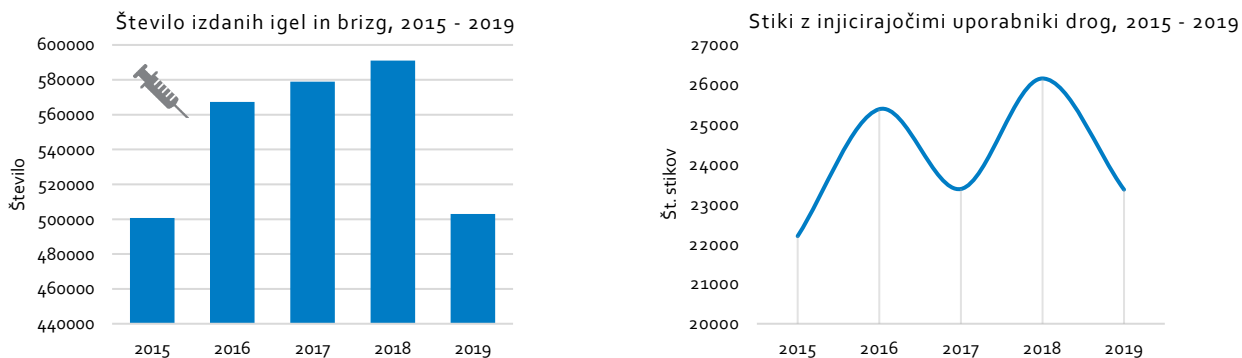
Leta 2019 so se programi zmanjševanja škode izvajali v 51 mestih na 91 lokacijah. Izvajali so jih: Društvo PO MOČ Sežana (dnevni center v Sežani in deljenje igel v preddverjih 3 lekarn v Sežani, Komnu in Divači), Društvo Pot Ilirska Bistrica (2 dnevna centra; v Ilirski Bistrici in v Pivki), Društvo Stigma Ljubljana (2 dnevna centra; Petkovškovo nabrežje in Župančičeva jama, terensko delo s kombijem v Osrednjeslovenski, Notranjsko-kraški, Zasavski in Gorenjski regiji ter v Jugovzhodni Sloveniji in varna

hiša za ženske uporabnice drog), Društvo Svit Koper (dnevni center v Kopru in terensko delo s kombijem v 3 obalnih občinah), Društvo Zdrava pot (dnevni center v Mariboru in terensko delo s kombijem v Podravski, Pomurski in Koroški regiji), JZ Socio Celje (samo terensko delo s kombijem v Savinjski in Spodnjeposavski regiji), Društvo Kralji ulice (dnevni center Ljubljana), ŠENT – enota Dnevni center za uporabnike drog Nova Gorica (dnevni center v Novi Gorici in terensko delo s kombijem v Goriški regiji), ŠENT – enota Dnevni center za zmanjševanje škode zaradi drog Velenje (dnevni center v Velenju), ŠENT – Zavetišče za brezdomne uživalce nedovoljenih drog (nočno zavetišče na Poljanski cesti v Ljubljani) in ŠENT – DC za zmanjševanje škode zaradi drog Ljubljana (dnevni center v Ljubljani na Metelkovi) in Združenje DrogArt.

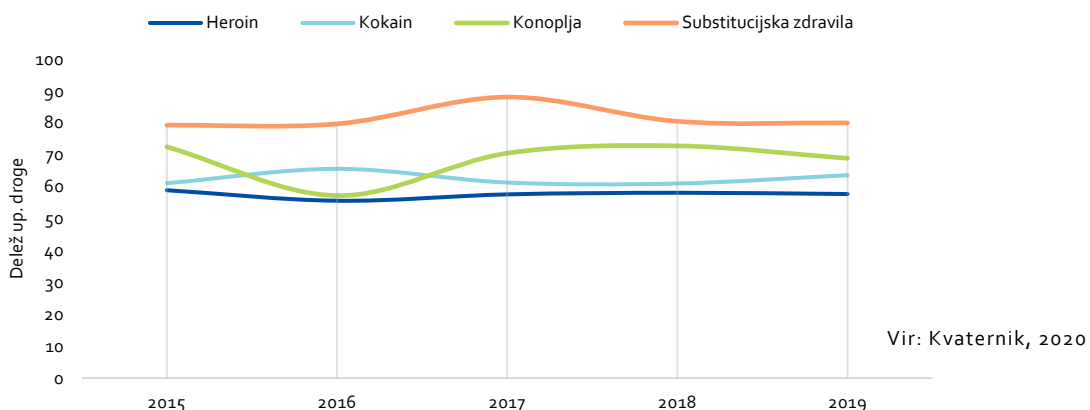
V programih zmanjševanja škode je bilo leta 2019 vključenih 2.254 uporabnikov drog in razdeljenih 551.840 sterilnih igel in brizg.

Število izdanihi igel in brizg v programih zamenjave sterilnega pribora je od leta 2015 do leta 2017 naraščala, v letih 2018 in 2019 pa smo zaznali upad števila izdanihi igel med uporabniki programov. Podatki kažejo, da so programi v letu 2019 zabeležili manjše število stikov z visoko tveganimi uporabniki prepovedanihi drog, hkrati pa je programe obiskalo več novih uporabnikov drog, kot v preteklih letih (Slika 6.10). Število novih uporabnikov drog, ki so obiskali programe zmanjševanja škode je naraslo iz 164 leta 2018 na 281 leta 2019.

Slika 6.9: Značilnosti programov zmanjševanja škode, 2015–2019

Delež uporabe posameznih drog med injicirajočimi uporabniki drog v programih zmanjševanja škode

Kljub temu, da uporabniki programov zmanjševanja škode večinoma uporabljajo več vrst drog hkrati, pa še vedno najpogosteje uporabljajo opiate. Anketa med uporabniki drog v letu 2019 je pokazala, da jih 90 % uporablja opiate – heroin in substitucijska zdravila. Medtem, ko je bila v letu 2019 uporaba substitucijskih zdravil in heroina glede na preteklo leto stabilna, je uporaba konoplje rahlo upadla, uporaba kokaina, drugih zdravil, ekstazija, amfetaminov/metamfetaminov, halucinogenih in novih drog pa porasla (Slika 6.10).

Analiza podatkov kaže na upad vstopa v programe zdravljenja in zmanjševanja škode ter posledično rast povprečne starosti uporabnikov, ki so vključeni

v omenjene programe pomoči. Injiciranje med uporabniki programov zmanjševanja škode ostaja še vedno prevladujoči način uporabe drog, opažamo pa, da visoko tvegani uporabniki drog zaradi zdravstvenih težav, predvsem poškodb ožilja, prehajajo na manj tvegane načine uporabe drog (npr. njuhanje, kajenje ali oralna uporaba). Vzroki za manjše število stikov z visoko tveganimi uporabniki drog so lahko v povečani smrtnosti med to populacijo in urejanju zasvojenosti (redna uporaba substitucijskih zdravil, doseganje abstinence). Mlajša populacija uporabnikov drog, ki v večji meri uporablja konopljo in stimulanse, pa v manjši meri išče pomoč v omenjenih programih pomoči (povzeto po Kvaternik in sod. 2020).

Razvoj in nadgradnja mreže mobilnih enot za izvajanje preventivnih programov in programov zmanjševanja škode

Ministrstvo za zdravje je okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 pridobilo sredstva (skupaj z opremo 3.303.324,00 EUR) za izvedbo programa Razvoj in nadgradnja mreže mobilnih enot za izvajanje preventivnih programov in programov zmanjševanja škode na področju prepovedanih drog. Namen programa je zagotoviti celostno izvajanje preventivnih programov in programov zmanjševanja škode na področju prepovedanih drog in novih psihoaktivnih snovi.

V okviru programa se je dopolnilo in nadgradilo obstoječo mrežo mobilnih enot v smislu nadomestitve vozil, izpopolnitve kadrovske strukture v mobilnih enotah (vključeni so tudi diplomirani zdravstveniki, srednje medicinske sestre in kemik), prav tako se je začelo z razvojem novih storitev in programov v mobilnih enotah. Na ta način se vzpostavljajo pogoji za boljše sodelovanje in večjo povezanost med socialnimi in zdravstvenimi službami, ki se ukvarjajo z uporabniki drog, kar bo izboljšalo učinkovitost storitev in zagotovilo bolj celostno obravnavo za uporabnike.

Pomemben poudarek predstavljajo tudi aktivnosti za približevanje uporabnikov trgu dela. Po poročanju nevladnih organizacij, se je zaposlitev zdravstvenega delavca izkazala kot dobrodošla pomoč obstoječemu kadru, poleg tega so zdravstvenike tudi uporabniki zelo dobro sprejeli. Program se je pričel 1. oktobra 2018 in se bo zaključil 31. oktobra 2020

V zadnjih dveh letih so bili ustanovljeni štirje popolnoma novi terenski programi za (nekdanje)

uporabnike drog. Nadgrajenih je bilo šest obstoječih terenskih programov. Vse planirane projektne aktivnosti so bile implementirane in se izvajajo na visokokakovostni ravni. Poleg tega je bilo vzpostavljeno dobro sodelovanje med Ministrstvom za zdravje, Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvom za notranje zadeve in Policijo ter Nacionalnim inštitutom za javno zdravje, kar je dodatno prispevalo k učinkovitemu izvajanju programov.

V šestih nizkopražnih programih so uporabniki storitev, zaradi vključenosti zdravstvenega osebja v že obstoječe ekipe za socialno varstvo, deležni celovite psihosocialne in zdravstvene oskrbe. To je izjemno dragoceno, saj je bila pred tem zaradi stigme zdravstvena oskrba uporabnikov drog pomanjkljiva, ali pa so bili celo brez nje.

V mobilnem laboratoriju se izvaja testiranje (novih) psihoaktivnih snovi za preprečevanje zdravstvenih in drugih tveganj, povezanih z uživanjem drog.

V obeh terenskih programih zdravljenja odvisnosti od drog je število uporabnikov iz meseca v mesec naraščalo. Ključni rezultat obeh programov zdravljenja so stabilni uporabniki z več možnostmi za vstop na trg dela in višjo kakovostjo življenja. Program zdravstvene in socialne rehabilitacije za uporabnike, ki so uspešno zaključili programe zdravljenja zasvojenosti od drog, žanje velik uspeh pri spodbujanju resocializacije in ponovne zaposlitve nekdanjih uporabnikov ter preprečevanju nevarnosti, da bi ponovno zdrsili v zasvojenost (povzeto po Serec 2020).

7.

ZAPOR

V Sloveniji je šest zavodov za prestajanje kazni zapora, ki delujejo na trinajstih lokacijah, ter prevzgojni dom. V zavodih obstajajo trije režimi oziroma oddelki prestajanja kazni, in sicer odprti, polodprti in zaprti, ki se razlikujejo predvsem po stopnji omejevanja svobode.

Težave zaradi drog, zdravljenje in testiranje

V letu 2019 je imelo težave s prepovedanimi drogami 64 (24,7 %) vseh zaprtih oseb (Tabela 7.1), od tega jih je 678 oziroma 70 % prejelo substitucijsko terapijo.

Za testiranje za HIV in hepatitis se je odločilo 359 zaprtih oseb; okužbo z virusom HIV so zaznali pri dveh osebah, okužba s hepatitisom A je bila potrjena pri eni, hepatitis B šestindvajsetih, hepatitis C pa pri sedemtridesetih zaprtih osebah (Tabela 7.2).

Osebe, ki imajo težave zaradi uporabe drog, se v času prestajanja kazni lahko vključujejo v nizkopražne, višjepražne in visokopražne programe. V letu 2019 se je v te programe vključilo 789 zaprtih oseb, in sicer 524 v nizkopražne, 189 v višjepražne in 76 v visokopražne programe (povzeto po Salecl Božič 2020).

Tabela 7.1: Število zaprtih oseb s težavami zaradi uporabe prepovedanih drog, 2015–2019

Leto	2015	2016	2017	2018	2019
Število zaprtih oseb	3905	3555	3380	3501	3902
Osebe s težavami zaradi droge	841	917	929	977	964
Delež v %	21,5	25,8	27,5	27,9	24,7

70 %

substitucijska
terapija

Vir: Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij, Letno poročilo 2019

Tabela 7.2: Rezultati prostovoljnih in zaupnih testiranj za hepatitis in HIV, 2015 - 2019

Kazalnik	2015	2016	2017	2018	2019
Število testiranj	190	136	269	292	359
HIV 	0	3	2	0	2
Hepatitis A 	0	0	0	0	1
Hepatitis B 	7	3	23	31	26
Hepatitis C 	18	61	27	40	37

Vir: Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij, Letno poročilo 2019

Nezakonit promet z drogami

V času prestajanja kazni predstavlja težavo nezakonit promet z drogami. V letu 2019 je bilo vseh najdb/dogodkov 325 (tablete, alkohol, pribor za uporabo itd.). Skupno je bilo najdeno 8,33 g kokaina, 33,62 g heroina, 273,32 g konoplje, 36,50 l alkohola, 2335 kosov tablet, 111,69 g »afgane« in 104,42 g sintetičnih drog in manjše količine substitucijske terapije (povzeto po Salecl Božič 2020).

325
vseh najdb

	Tablete 2335 kosov
	Konoplja 273,32 g
	Sintetične droge 104,42 g
	Heroin 33,62 g
	Alkohol 36,50 l
	Kokain 8,33 g
	»Afgana« 111,69 g
	Substitucijska terapija

8.

TRG S PREPOVEDANIMI DROGAMI

V Sloveniji obstaja zelo pester trg prepovedanih drog. Po oceni policije je razpoložljivost konoplje in kokaina velika, pa tudi ponudba in prodaja sintetičnih drog.

Ponudba

Slovenija ostaja samooskrbna država s prepovedano drogo konopljo, predvsem konopljo proizvedeno v posebej prirejenih prostorih. Policija je v letu 2019 odkrila 62 prirejenih prostorov za gojenje konoplje, kar je 13 manj kot leto pred tem (Tabela 8.1) in zasegla skoraj tretjino manj rastlin konoplje v primerjavi z letom 2018.

Tabela 8.1: Število odkritih prirejenih prostorov za gojenje konoplje in število zaseženih rastlin konoplje, 2014–2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Število prirejenih prostorov za gojenje konoplje	118	80	81	78	75	62
Število zaseženih rastlin konoplje	n.i.	4.659	6.002	10.259	8.393	5-393

Vir: Letno poročilo o delu policije za leto 2019

Tabela 8.2: Cene v EUR po posameznih prepovedanih drogah na drobno, 2019

Vrsta prepovedane droge	1 gram			1 tbl		
	Min.	Maks.	Tipično	Min.	Maks.	Tipično
Heroin	Min.	15		MDMA (kristali)	Min.	2
	Maks.	60			Maks.	50
	Tipično	20 - 40			Tipično	25 - 40
Kokain	Min.	15		LSD	Min.	1,5
	Maks.	150			Maks.	20
	Tipično	60 - 80			Tipično	5 - 10
Ekstazi	Min.		1,5	Ketamin	Min.	15
	Maks.		8		Maks.	100
	Tipično		5		Tipično	20 - 30
Amfetamin	Min.	1		Benzodiazepini - xanax	Min.	0,5
	Maks.	20			Maks.	10
	Tipično	5 - 10			Tipično	1 - 5

Vir: Združenje DrogArt, 2020

Zasegi, kazniva dejanja in prekrški

Policija je v letu 2019 zabeležila 109 kaznivih dejanj neupravičene proizvodnje in prometa s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami, z izpolnjenimi kriteriji organizirane kriminalitete.

V povezavi z zlorabami prepovedanih drog je bilo zabeleženih še 1.365 kaznivih dejanj, pri katerih niso bili izpolnjeni kriteriji organizirane kriminalitete (1.247 kaznivih dejanj neupravičene proizvodnje in prometa

s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami za izdelavo prepovedanih drog in 118 kaznivih dejanj omogočanja uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu).

V letu 2019 je policija zabeležila tudi 4271 kršitev Zakona o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami, kamor se uvršča tudi posest prepovedane droge.).

Tabela 8.3: Skupna količina zaseženih prepovedanih drog po vrsti prepovedane droge, 2012–2019

	Enota	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Heroin	kg	20,34	7,65	4,87	6,47	47,62	10,71	334,87	753,77
Kokain	kg	26,82	3,31	181,99	2,77	104,61	12,25	14,51	2,72
Ekstazi	tbl	960	922	218	2908	499	1636	982	413
	kg	0	0,85	0,11	1,98	0,36	1,22	0,38	0,15
Amfetamin	tbl	80	307	737	95	232	312	62	53
	kg	9,28	15,12	21,39	2,11	3,11	6,08	5,9	2,89
Konoplja rastlina	kos	11.166	9.515	11.067	14.006	14.717	13.605	25.640	4.386
Konoplja marihuana	kg	706,06	809,59	53,06	487,54	515,96	842,23	529,5	881,53
Konoplja smola - hašiš	kg	2,56	0,52	2,32	2,54	0,94	19,78	1,2	8,78
	ml					2.888	137,7	324	715,2
Benzodiazepini	tbl	3.251	14.620	5.292	10.503	5.608	14.188	18.414	4.457
Metadon	ml	2.670	2.093,7	1.572,9	2,80	3.137,8	1.501,5	2.377,9	1.800
Metamfetamin	kg	0,05	0,54	0,08	0,41	0,07	0,03	0,217	9,26
	tbl	43	110	53	324	138	177	962	67

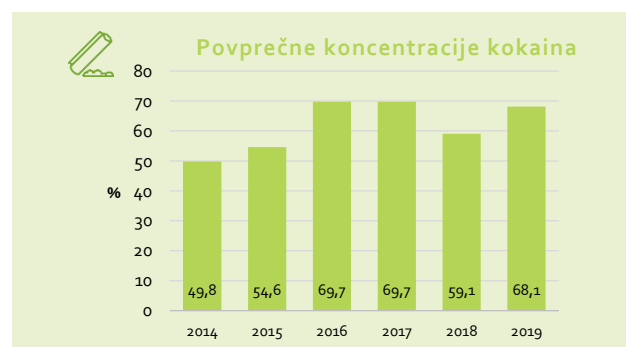
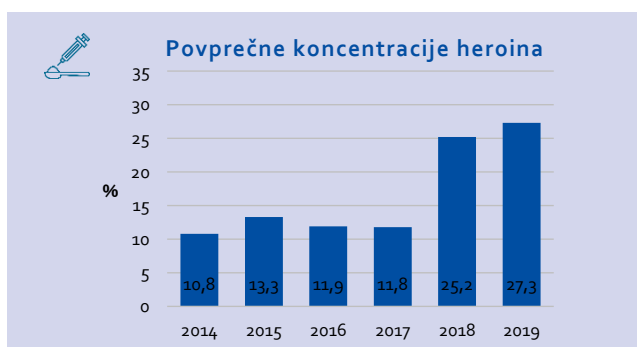
Vir: MNZ, Generalna policijska uprava

Čistost in kakovost prepovedanih drog

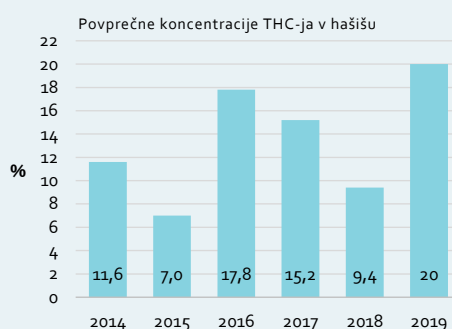
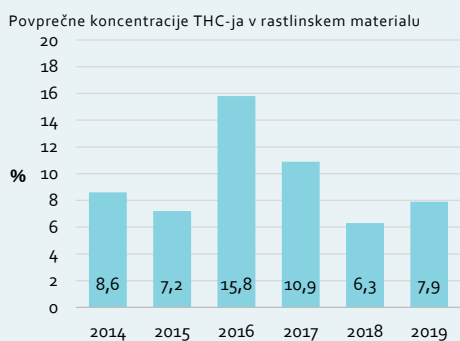
Monitoring prepovedanih drog, ki ga izvaja Nacionalni forenzični laboratorij, je pokazal, da so se povprečne vsebnosti v vzorcih heroina, kokaina v zadnjih letih višale, prav tako povprečna

koncentracija celokupnega THC v rastlinskem material in v vzorcih hašiša. Povprečna vsebnost amfetamina v suhih vzorcih je tudi precej višja kot pretekla leta in znaša 36,6 %.

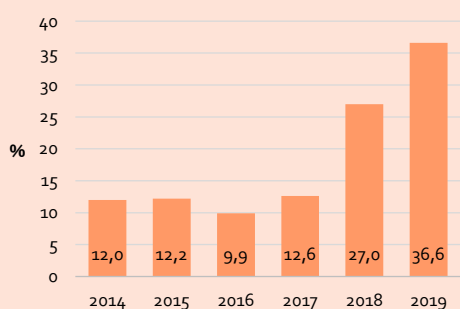
Slika 8.1: Povprečne koncentracije posamezne prepovedane droge, 2014 - 2019

Povprečne koncentracije celokupnega THC v vzorcih konoplje

Povprečne koncentracije amfetamina

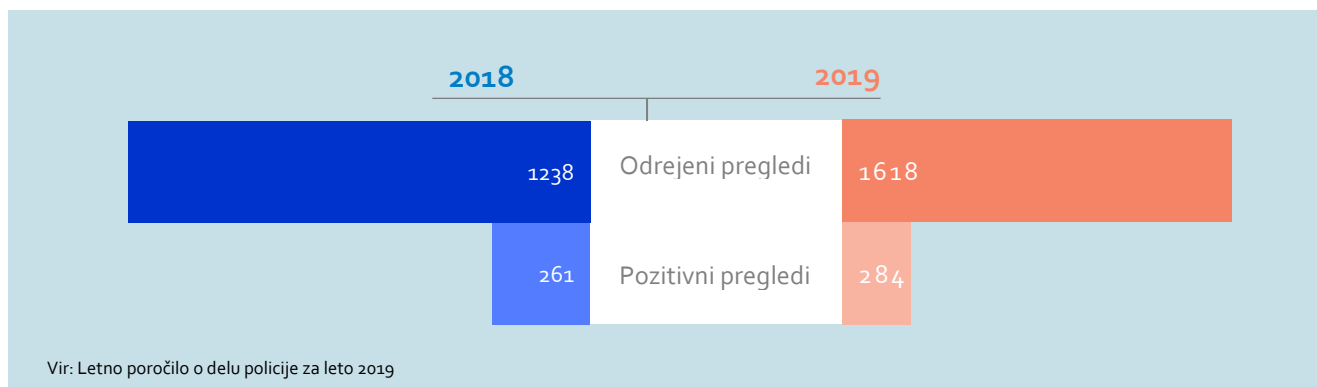
Vir: Poročilo NFL za leto 2019

Droge in promet

Policija je v letu 2019 odredila 1618 strokovnih pregledov, v katerih se je pri voznikih ugotavljala prisotnost prepovedanih drog, psihoaktivnih zdravil ali drugih psihoaktivnih snovi. To je nekoliko več kot v letu 2018, ko jih je odredila 1238. Kljub višjemu številu strokovnih pregledov pa se je v letu 2019 le

malo povečalo število ugotovljenih prisotnosti nedovoljenih snovi pri kontroliranih voznikih v primerjavi z letom 2018. V letu 2019 je bilo namreč pozitivnih 284 testov na kri/slino in 218 testov na urin, medtem ko je bilo v letu 2018 pozitivnih 261 testov na kri/slino in 217 testov na urin (slika 8.2).

Slika 8.2: Število strokovnih pregledov krvi/sline in urina za ugotavljanje prisotnosti prepovedanih drog v 2018 in 2019

Vir: Letno poročilo o delu policije za leto 2019

Viri in literatura

Belščak Čolaković A. (2020) Drug related public expenditure. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Brvar M. (2020) Drug related acute emergencies. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Drev A, Belščak Čolaković A, Košir M, Kristančič Šömen I, Žmak V, Kralj A, Žalec N, Jakič Brezočnik N, Sorko N, Nadižar Habjanič K. (2020) Selective prevention interventions. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Drev A, Pucelj M, Bevc M, Lekič K, Košir M, Kristančič Šömen I, Zupančič M. (2020) Universal prevention interventions. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Hren J, Kvaternik I. (2020) Evaluation of national drugs strategies. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Jandl M. (2020) Drug-related deaths. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Kepe T, Sollner Dolenc M. (2020) Synthetic cannabinoids. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Kepe T, Sollner Dolenc M. (2020) Synthetic cathinones. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Klavs I, Kustec T, Milavec M, Berlot L, Kastelic A, Kastelic Z, Kosmač S, Eberl-Gregorič E. (2020) Drug-related infectious diseases. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Koprivnikar H. (2020) Tobacco. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Kvaternik I, Rostohar K. (2020) Estimate of the number of high-risk opioid users. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Kvaternik I, Žerjal Ž. (2020) Harm reduction interventions. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Ministrstvo za notranje zadeve RS, Policija, Služba generalnega direktorja policije (2020). Letno poročilo o delu policije za leto 2019. Dostopno na: https://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2019_popr.pdf

NIJZ. Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah 2018. Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/podatki/nacionalna-raziskava-o-tobaku-alkoholu-in-drugih-drogah>

Poročilo NFL za leto 2019, dostopno na: <https://www.policija.si/images/stories/GPUNFL/PDF/RESPONSE/NFL-Porocilo-2019.pdf>

Salecl Božič E. (2020) Drug supply in prison. V: Jandl M, Hočevnar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Salecl Božič E. (2020) Drug-related problems among prison population. V: Jandl M, Hočevar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Sande M, Simona Š, Paš M, Verdenik M. (2020) Končno poročilo raziskave o spremembah značilnosti uporabe drog in na trgu drog v času epidemije COVID-19. Neobjavljeno raziskovalno poročilo. Ljubljana: Združenje Drogart.

Serec M. (2020) Mobile unit programmes in Slovenia. V: Jandl M, Hočevar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Svetin Jakopič S. (2020) Probation act. V: Jandl M, Hočevar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Urdih Lazar T. (2020) ESPAD. V: Jandl M, Hočevar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Verovšek T, Krizman Matasić I, Blaznik U, Hočevar Grom A, Kosjek T, Heath E. (2020) Wastewater-based assessment of drug consumption in Ljubljana. V: Jandl M, Hočevar Grom A, Drev A, Belščak Čolaković A. (urednice) Report on the Drug Situation 2020 of the Republic of Slovenia. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. E-publikacija.

Kazalo tabel

Tabela 1.1: Zbirni podatki porabljenih sredstev za področje drog v letu 2019.....	5
Tabela 3.1: Razširjenost uporabe prepovedanih drog med prebivalci Slovenije	7
Tabela 7.1: Število zaprtih oseb s težavami zaradi uporabe prepovedanih drog, 2015–2019	23
Tabela 7.2: Rezultati prostovoljnih in zaupnih testiranj za hepatitis in HIV, 2015 - 2019	23
Tabela 8.1: Število odkritih prirejenih prostorov za gojenje konoplje in število zaseženih rastlin konoplje, 2014–2019	25
Tabela 8.2: Cene v EUR po posameznih prepovedanih drogah na drobno, 2019	25
Tabela 8.3: Skupna količina zaseženih prepovedanih drog po vrsti prepovedane droge, 2012–2019	26

Kazalo slik

Slika 3.1: Razširjenost uporabe konoplje v zadnjem letu v starostni skupini 15-34 let	7
Slika 3.2: Primerjava razširjenosti uporabe prepovedanih drog in konoplje med prebivalci Slovenije v starosti 15–64 let med letoma 2012 in 2018 skupaj in primerjava razširjenosti konoplje skupaj in po spolu	7
Slika 3.3: Uporaba konoplje vsaj enkrat v življenju po spolu in skupaj, 1995-2019, ESPAD	8
Slika 3.4: Uporaba konoplje 40-krat ali pogosteje v zadnjem letu in dostopnost do konoplje	8
Slika 3.5: Ocena števila visoko tveganih uporabnikov opioidov, 2015–2019	9
Slika 5.1: Odstotek uporabnikov, ki so vstopili v program zdravljenja, po glavni drogi, 2019	13
Slika 5.2: Značilnosti uporabnikov prepovedanih drog, ki prvič vstopajo v zdravljenje, 2019	14
Slika 5.3: Odstotek uporabnikov, ki prvič ali ponovno vstopajo v program zdravljenja, po glavni drogi, 2013–2019	14
Slika 5.4: Socialnovarstveni programi NVO: število enot in število uporabnikov, 2019	15
Slika 6.1: Število novo odkritih oseb okuženih z virusom	16
Slika 6.2: Število obravnavanih bolnikov zaradi zastrupitev s prepovedanimi drogami v UKC Ljubljana, 2010–2019	17
Slika 6.3: Število obravnavanih bolnikov zaradi zastrupitev s heroinom, kokainom in kanabisom v UKC Ljubljana, 2010 - 2019	17
Slika 6.4: Število obravnavanih bolnikov zaradi zastrupitev z GHB, GBL, BD, stimulansi amfetaminskega tipa in NPS v UKC Ljubljana, 2010 - 2019	18
Slika 6.5: Število smrti, povezanih z uporabo drog, 2010 - 2019	18
Slika 6.6: Delež umrlih zaradi uporabe drog po spolu, 2019	18
Slika 6.7: Delež umrlih po starostnih skupinah, 2019	19
Slika 6.8: Smrti, povezane z uporabo najpogostejših drog, 2010 – 2019	19
Slika 6.9: Značilnosti programov zmanjševanja škode, 2015–2019	21

Slika 8.1: Povprečne koncentracije posamezne prepovedane droge, 2014 - 2019	26
Slika 8.2: Število strokovnih pregledov krvi/sline in urina za ugotavljanje prisotnosti prepovedanih drog v 2018 in 2019	27

Nacionalni inštitut
za javno zdravje

Nacionalni inštitut za javno zdravje

Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana

Telefon: + 386 1 2441 400

E-pošta: info@nijz.si

Gradivo je dostopno na:

<http://www.nijz.si>

